

שלא ישנה אדם מאכסניא שלו

בפרשת לך לך מתארת התורה את ירידתו של אברהם אבינו מארצו ומולדתו ולאחר מכן את שובו, ובפסוק נאמר "וילך למסעיו מנגב ועד בית אל עד המקום אשר היה שם אהלה בתחילה בין בית אל ובין העי" (יג, ג).

הרעב כבד בארץ ישראל ואברהם אבינו יורד עם שרי אשתו למצרים, הארץ השוטה ממימי הנילוס ואינה צריכה לגשמים. רבות סבל במסע זה, והירידה למצרים נחשבת כניסיון. עשרה ניסיונות התנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בכולם (אבות ה, ג).

למרות המאמץ וההשתדלויות, שרי נלקחת לבית פרעה, בלילה מגיע המלאך ומכה את פרעה ואת ביתו, "על דבר שרי", שרי אומרת 'הִנֵּה', והמלאך מכה. פרעה מבין כי יד ה' נגעה בו על אשר פגע בנביא אלקים, החזיר את שרי ואף הוסיף כסף וזהב ומתנות רבות.

כעת מגיעה השעה לחזור לארץ כנען, עם כלי הכסף והזהב וכל המתנות. את המסע חוזר מתארת התורה במילים "וילך למסעיו". כלומר, חזר דרך אותו מסלול שהלך. וביאר רש"י: כשחזר ממצרים לארץ כנען היה הולך ולן באכסניות שְׁלָן בהם בהליכתו למצרים, ללמדך דרך ארץ שלא ישנה אדם מאכסניא שלו. ויש להתבונן, מה היתה כוונתו בזה? מהו המסר שאברהם אבינו רצה ללמדנו בחזרו דרך אותו מסלול שהלך בתחילה?

אך קודם שנענה על כך, נפתח במעשה שימחיש לנו את גודל עניין הסיבה והמסובב בעולמנו.

המשרת העלוב שהפך למורה דרך

בדרום צרפת השתרעה אחוזה רחבת ידיים. במרכז האחוזה התנוססה טירה מפוארת מתוחזקת בידי משרתים חרוצים, גינות הנוי המרהיבות עונְדוּ בידי טובי הגננים, ומסביב שדות ופרדסים, יערות ושטחים פתוחים, הכל שייך למשפחה העשירה שהתגוררה באחוזה. במטבחי הארמון הועסקו טבחים מהשורה הראשונה, אמונים לכל גחמה של בני הבית. חדרניות וכובסות, מלצרים ומשרתים אישיים, כולם עמלו קשה ותיפקדו מסביב לשעון, לוודא שבני הבית לא יצטרכו להניע יד לחינם.

משרת אחד היה, ביש מזל מכלום, ז'אק שמו. בשעות היום הוטל עליו לצאת עם הכבשים למרעה מרוחק ובשעות הלילה לנקות את אורוות הסוסים. כמעט ולא היה בידו סיפק למנוחה או לאכילה, בכל עת היה עליו להשגיח על הצאן, להצעידם בסבך היערות והשדות, וחיייו הפכו להיות קשים מנשוא.

באותה תקופה, עננים שחורים נערמו מעל שמי אירופה, וצרפת תחת שלטון וְיִשִּׁי החלה לחוש את הכיבוש הנאצי. אנשים הושלכו מבתיהם ועוברי אורח נורו ברחובות, הפחד והחרדה שררו ברחובות ואיש לא ידע מה ילד יום.

בבוקר אחד נעצר רכב צבאי מול הטירה, המיקום של הרי הפירנאים התאים לצרכי הצבא הגרמני להקמת מפקדה לכל דרום צרפת, הבית הגדול והמרחבים, ככפפה ליד. השמועה הגיעה לאזני בני המשפחה, מחברי מחתרת הם שומעים שאף לא ניתנת להם שהות להתארגן, הגרמנים חוששים מתביעת בעלות. יותר קל להיפטר מהם כמו שנפטרו ממיליונים אחרים. בהלה קדחתנית נפלה על יושבי הבית ומשרתיו, להיכן נמלטים עכשיו?

ז'אק המשרת שכמעט לא ראוהו, הפך להיות המדריך. הכיר להם שבילים נסתרים וערוצי מעיינות לשתייה, קטף עבורם פירות יער והתריע מפטריות רעילות. בלילות ישנו בכוכי סלע, ובמהלך היום רגליהם העדינות המשיכו להעמיק למעבה היער. הם לא הורגלו לדרך החתחתים, לשריטות הקוצים ולרעב המציק.

זו היתה שאלה של זמן עד שייפלו בין העצים, כוחם לא יעמד להם להתנהל בדרך קשה כזו, בזה אחר זה נאלץ ז'אק לכרות קבר נוסף עבור אדם מפונק שקיבתו לא הורגלה בפירות יער וירקות שורש בלבד. איש מכל החבורה המיוחסת לא שרד.

לימים, כשהסתיימה המלחמה וישבו החיים למסלולם, הבין ז'אק כי כל שנות הסבל שחווה בימי עבודתו, כל ההרחקות שלו מהבית החם, הם אלו שהצילוהו וחישלוהו לקראת התקופה הקשה, ממנה אנשים רגילים לא שורדים, כעת הוא היחידי שיכול להתגורר באחוזה הענק, לא כמשרת, אלא כאדון!

עלינו להתבונן מסביבנו ולחוש את גודל ההשגחה האלוקית המלווה אותנו בכל עת, בכל צעד ושעל, איננו מבינים חשבונות שמיים ופעמים שהתמודדות עם אתגרים שונים ומורכבים מחשלת אותנו להמשך הדרך, ואז רואים כמה היה זה נצרך, לטובתנו ולתועלתנו. כל מה שעובר על האדם במשך קורות חייו זהו סוג של הכשרה שהקב"ה מכשיר אותו לקראת העתיד. החיים מזמנים לנו אתגרים רבים, יום יום שעה שעה. הבחירה שלנו היא כיצד להגיב להם ולהתמודד איתם.

הלועגים הפכו למאמינים

ומעתה, נבין אל נכון את הסיבה בגינה בחר אברהם אבינו לחזור דרך אותם מקומות שבהם הלך מתחילה. כי בעת הליכתו למצרים היה אברהם אבינו במצב של עוני ורעב. והיו הבריות אומרות, "הזה אברהם עבד לאדוני העולם! מדוע ירעב ויחסר לחמו, הן האלוקים שלו מוריד גשמים ומחיה מתים, וכיצד ימנע מעבדו את רוב הטובה!?"

והנה עתה, כאשר העשיר עושר גדול, כפי שנאמר: "ואברם כבד מאוד במקנה בכסף ובזהב", שב בדרכו למסעיו, בדיוק באותה דרך בה הלך, באותם תחנות עצר בכדי להראות קבל עם ועולם, גם אם לא רואים את עזרת ה' כעת, בסוף היא תגיע!¹

ברור מעל לכל ספק שיסוד האמונה תלוי בהכרה הבסיסית של האדם שכל מה שקורה לו נגזר עליו משמים, אף אם אינו רואה כעת את התועלת והברכה שתיגרם לו מכך.